

BÜN ÉS ERÉNY. (VÁSÁRNAPI KÉP.)

CZIGÁNYTELEP GRANADÁBAN.

A PANDERON A SIERRA NEVADA HEGYSÉGBEN.

fenyvek, sűrű tölgyek árnyán fakad egy forrás... a Júda patak vize. E forrás mellett nyomorult kunyhóban lakott a vén Negru...

Hejh a Fehér Ördög és a Fekete Ördög régen hallották már egymás hírére, régen régen akartak már szemközt állni...

A barlangnak sok ürege volt. Minden üreg egy-egy palotává lön elkeresztelve. Ez az őrség palotája, ez a pihenő legényes palotája...

Sok gonosz cselekedetnek lett e szövetség szülőanyja. Siralommal és keserűséggel emlékezik erre szegény Erdélyország...

Nemes Torda városába háromszor is nagy erővel berontottak, a város népét halálra idejelenbe ejtették, s míg a haramiák egyik része...

Ellátogattak ők messzebb vidékre is. Kolozsvármegyében úgy rohanták meg Bátor falvát, mint valami dúvadak. A nemes urak háza...

Néha-néha kitanulhatatlan cselofogással éltek. A tolvaj, haramia népek szép Erdélyországban ősi megrögzött szokása...

De ki tudná mind elmondani szerit-számát mindannak, a mit ezek esztendőknél folyása alatt elkövetének. Utoljára már egy hallatlan vakmerőségre is...

De ki tudná mind elmondani szerit-számát mindannak, a mit ezek esztendőknél folyása alatt elkövetének. Utoljára már egy hallatlan vakmerőségre is...

A tordai hasadéban kiválasztották maguknak a legnagyobb barlangot. Rettenetes erőfeszítéssel, csavargós lépéssel alkalmas utat készítettek...

Ime ily pogány fajzat támadta meg Mikola László urat Szász-Fenesen. (Folyt. köv.)

Ime ily pogány fajzat támadta meg Mikola László urat Szász-Fenesen. (Folyt. köv.)

Ime ily pogány fajzat támadta meg Mikola László urat Szász-Fenesen. (Folyt. köv.)

Képek Spanyolországból.

Az utóbbi években több vezetes és teljesen váratlan esemény vonta Spanyolországra az olvasó közönség figyelmét...

Ha az aláírást nem nézik is meg olvasóink, kitalálhatják, hogy egyik képünk cigányokat ábrázol, ez ethnographiai szempontból...

Képzünk egyik vezetés, az utazók által gyakran fölkeresett tanyáikat mutatja. A morok világhírű városában Granadában van e hely, azon városban, melynek mesés gazdagsága...

tyroknak tulajdonítottak. Itt alakítottak ők egy külön várost, melynek szokásai és nyelve a többi városrészekétől annyira eltérők, s melyben, bármily népes legyen is, tulajdonképp házak nincsenek...

Egészen más jellege van a másik spanyolországi képeknek, mely a Granada mellett elterülő s nagyrészt még teljesen vadon s emberek által alig látogatott Sierra Nevada hegység egyik kiemelkedő pontját, a Pandevont ábrázolja.

Mindkét kép Dori Gusztáv mesteri önjából került, ki oly kitűnően érti, hogy a természetet utánozva, abba művészi hangulatot öntsön.

A madarak védelme. Hideg északi szél üvölt, tavak, patakok fenekeig fagytak, vastag hó borítja a mezőket...

Az emberen kívül legnagyobb pusztító madarainknak a sólyom, a fészkét kirábló szarka és a nagybogor faja kigyók. Pusztítusukat ezeket szegény kis madarainknak pedig dobjunk a rideg télszakon...

Hja! a tél szigorú kényszeríti őket, hogy e máskor megvetett szemeket is örömmel fogadják, máskor a természet terített asztala vár rájuk mindenütt. A tavasi nap melege meglepenti a hernyók, legyek, bogarak, férgek milliárdos társaságát...

Hajdan a medvék, farkasok, sakálók ellen küzdte az ember, már ma ezekkel, s házi szarvasaink ellenségeivel az ölvekkkel elbánik a lófegyver, de a pusztító rovarok száma meg-

terhetetlen ezeken ereje nem az egyének nagy pusztító képességéből, hanem megszámlálhatatlan sokaságukból áll; egyszer félóra-hosszút utaztam valóságos zszusok-esőben, s hányszor nem látnak szunyog- és apró légy-mirárdokait füsttellegkint gomolyogni? Ezek ellen küzdünk ugyan, hisz a mosdás, ruhánknak, házunknak tisztogatása nem egyéb ezek elleni küzdelemmel. Küzd a tudomány is öldöklő savakkal a terményeinket leginkább pusztító rovarok ellen...

Ily ellenséggel szemben eltörpül az ember hatalma. Szerencse, hogy a természet egy sereg elől lényt állít melléjük, melyeknek éllele me bogarakból áll, s azt mondhatjuk, hogy e rovarok pusztítása a leg több életföldadat. Ezt ugyan csak elszakodott emberi szempontból mondhatjuk, azon igazságtalan önhittség alapján, hogy e föld az ember számára van teremtve. De a nélkül, hogy e föltevés jogos vagy jogtalan voltát itt vitatnám, mivel az felette messze vezetne ez-elmentől, épen e föltevés alapján el kell ismerünk, hogy e rovar-pusztító állatok a mi leg-hatalmasabb ségedink, sőt e földön megélhetésünknek nélkülözhetetlen tényezői.

A néha alkalmatlanokodó hangyák tömérédek apró ártalmas rovat horodnak össze; a pókok, kerti békák, gyíkok, az Éva meseje miatt szenvedélyesen üldözött kigyók, a rétejeinket föl-turkáló vakandokok mindenike naponta több száz növényragó ferget pusztít el; az apró madarak kilenczederése meg csaknem kivétel nélkül rovarokkal él, rovarok fogdosásával tölti életének legtöbb idejét. A féske perczenként visszatér fiaihoz egy-két légygel, s így a nyári hosszu napon át minden féske közel 1000 legyet öl meg, vagyis legalább is százezeret évenként. Egyszer kiastam egy méhész-madárnak ölnyi mélyen a partha vajt fészkét, s úgy találtam, hogy a hosszu folyosó végén sütőtök nagyságu lakoszoba volt tele légy- és szunyog-szármáyakkal.

A többi kis madár is rovarokkal él, s nemes-csak vidám dalával gyönyörködött bennünket, hanem mindenik párocska százezer kártékony fergetgőt szabadit meg, s pusztuljon el ma a sok milliónyi segédhad; a büszke miriadja fölemesztí kényerét.

Nem ok nélkül, habár sértő gunnyal, mondá néhány év előtt gondolom a «Garten-laube», hogy mivel «a francziák nyenczségből fölfalták az apró madarakat, most már a férgek őket falják fel». Mert különös szenvedelye a francziáknak, sőt általában a latin fajnak, ősz-felfogadni, összelődözni mindent, a mi a szó legszélesebb értelmében vadnak nevezhető. A románok a nyulakat és foglyokat csaknem teljesen kiirtották, az olaszok szintén, elannynira, hogy a boltokban nem is igen kapni nagyobb fajta sóretet, a fúrjeket csalogatják sippokkal s szeldí-tett fürjekkel hívogatják ketreczebe, a rigókat há-lókkal, madárleppel, az apró madarakat hurokkal, leppel fogdosák össze, s faldszaton az egyes repülő verébre, sármányra, sőt fészkére is lönek; azonban a francziák, mint minden mestersebben, ugy a madárfogdosásban is tul-tesznek minden más népeknek.

Minden madárnak kitanulták szokásait, s nem kegyelmeznek meg az ökörszemnek sem, sőt ellenkezőleg épen ezt az európai kolibrít tart-ják a legesabitöbb nyencz-falatnak, s a pársi madárpiacon gyakran láthatni több ezernyi kis ökörszemet kosarakban felhalmozva, vásárló szakácsnék és kukták seregétől körülrajongva. Kérdeztem, hogy foghatják ezeket össze, s azon

feleletet nyertem, hogy drótkosárral. Láttam is aztán ilyen kosarat; ez nem egyéb mint sok be-járatu egerfogó finom vassodronyból feketére zománcozva; a szegény kis ökörszemnek szo-kása a sűrű tövis kerítések ág-bognai közt buj-kálni, oda fészkelődött rovarpetékre vadászni. Ide helyezik el a kosarakat, s a mely madárka egyszer belebujt, az többé ki nem jöhet, de vicz-kándozására és czipégésére társai is oda sietnek s az emberi embertelenségnek áldozatul esnek.

Még embertelenebb a pacisirta-fogdosás. Észre vették, hogy a pacisirta azért száll mag-asra, hogy a jőtevő naphoz közelibb juthas-son, dicserő énekét a ragyogó napnak zengedezni; csináltak tehát egy mesterséges napot, a mi nem egyéb, mint egy hásvál föllele fordított nagy o alaku fa, melynek görbe oldala 2-3 sor, apró tükrödarábokkal van kirakva, egye-nes oldala közepében meg egy csap van, erre hosszu zöld selyemfonalat csavargatnak s végét a földbe szúrják. E csap egy tokban forog, oly-formán mint a gyermekek porgetttyúje; ha meg-huzzuk a zöld zsinórt, a o alaku fa sebes for-gásba jő s mint a porgetttyú jobbra-balra forog mindaddig, míg húzzaljuk a zsinórt; mindez egy vékony vas rámlára fészket s a zöld buzára ki-terített finom háló közepében áll. A madárgyl-kos elbuvik egy közeli bokorban, forgásba hozza a tükrös fát, s a rásütő nap sugarát a sok apró forgó tükrő által úgy törtenek meg, hogy az egész félkör egy ragyogó, csillogó fényes napnak látszik; a mint ezt meglátja egy-két pacisirta, hangos énekek egyenest oda száll és pár aras-nyira az ál-nap felett levegő zengi hangos da-lát, utána társai szállnak a légbé, s ugy látszik, érték egymás énekeit, mert valamennyien az ál-napnak szállnak s néhány percz alatt a vidék valamennyi pacisirtája e csalékony nap körül le-beg; ekkor a háló zsinórnál egy rántás, — ősz-szezapódik felettük az aczelláma, s 20-30 ártatlan madárka torkán egyszerre hal el örökre a bájoló ének.

Legújában meg egész fákat behuzálnak vékony sodronnyal, melyek mind egybekötte-tésben állnak egy szál hosszu dróttal, melynek vége az elbujt vadász táskájában van; a táska azonban nem löport és sóretét tartalmaz, az már nem elég gyilkos szer a modern világban, hanem egy hordozható kis villanytelepet, s egy bilentyunyomásra valamennyi madár, mely a dróthálózatall érintkezett, villámütöten hull le.

A francziák ezt szellemdus találmanynak, leleményes eszköz, életvalóságuk mutatványá-nak tekintik s büszkék rá. Am haggyuk meg nekik e büszkeségét, tartsumk e részben inkább az angolokkal s más oly népekkel, melyek ma-dárvédő-egyleteket alakítanak nem csupán hu-manitási szempontból, — pedig tagadhatlan, hogy sebb, nemesebb tény e kis teremtenyeket meg-vedeni mint ezerszára leoldósi, — hanem azon meggyőződésből, hogy minden madárka egy jőtevőnk, mely öntudatlanul számunkra dolgo-zik, pusztítván a nekünk ártalmas rovarokat.

Az emberen kívül legnagyobb pusztító ma-darainknak a sólyom, a fészkét kirábló szarka és a nagybogor faja kigyók. Pusztítusukat ezeket szegény kis madarainknak pedig dobjunk a rideg télszakon egy-egy marok kölest vagy ocsut — minden ily marok csaknem értékten eledel néhány marok buzát, néhány szép gyü-mölcsöt ment meg számunkra. A szegény kis madarak a mi munkasaink, a mi mulattatóink, illő tehát, hogy az élhaláltól, az elpusztulástól védjük meg őket.

V. S.

A GÖZHÁZ. VERNE GYULA REGÉNYE. NEGYEDIK FEJEZET.

A lázadás elnyomása.

Elbeszéléseink további folyamára nézve szükséges volt a mindkét oldalról esett áldozat mennyiségét feltüntetni, hogy érthetővé tegyük az engesztelhetetlen gyűlöletet — gyö-zökbén és legyőzöttekben egyaránt és kölcső-nösen.

A hadjárat tisztán katonai oldalát, a vég-het vitt hadműveleteket csak röviden kívánjuk érinteni. A pendzsábi hadjárat, mely sir John Lau-renceknek életébe került, nyitotta meg a had-

meveleteket. Ezután következett Delhi ostroma; a fölkelés e fő fészke, melyet szokókevény hinduk ezrei védtek, s hol Mohammed Bahadur sháh India császárvája kiáltatot ki. Ez ostrom június 13-kától szeptember 19-keig tartott, miután Bar-nard és Nicholson tábornokok életébe került. Egyidejűleg ezzel, miután Nána Sáhíh ma-gát Peisváh-nak proklamálta s a bilhuri erődben megkoronáztatta, Havelock tábornok Cawnpore felé vette útját, július 17-én ért oda, de már igen későn arra, hogy megakadályozhassa a Nána Sáhíh által rendezett utolsó megszárlást s elfog-hassa e kegyetlen főnököt, a kinek sikerült öt-ezer emberrel s negyven ágyúval megmenekülnie.

Havelock most első hadjáratát kezdé meg Oude tartományban, s július 28-án átment a Gangesen ezerhátszáz emberrel és csak tíz ágyú-val, Lucknow ellen tartva. Sir Colin Campbell és sir James Outram tábornokok is fölletek a színtérre, s Lucknow ostroma megkezdődött. Ez nyolczvanhét napig tartott s sir Henry Laurenceknek és Havelock tábornoknak az életébe került. Ekkor Campbell, visszaszorítván Cawnporeba, melyet végleg el is foglalt, innen intézte a második hadjáratot, 1858 elején, Oude ellen, négy gyalog hadosztálylyal, melyek sir James Outram, sir Edward Luger tábornokok s Walpole és Franks dandárparancsnokok vezénylete alatt állottak. A lovasság sir Hope Grant, a műszaki csapatok pedig Wilson és Napier Ró-bertről állottak, összesen mintegy 25,000 fő, kikhez a nepáli rádza csatlakozott tízenkétezer gurkival. De a begum fölkelő csapata nem ke-ve-sebb mint százhuszezer főny volt s a mellett Lucknow városának is mintegy két-nyolczszá-z ezer lakossága. Az első ostrom március 6-án történt. 16-án, néhány tüzes ütkezet után, az angolok birtokában voltak a város azon részé-nek, mely a Gumti folyó partján terült el. Mind-azáltal a begum és fia meg ellentállottak a Musa-Bagh palotájában, a város északnyugati szélén, s a fölkelés muzulmán főnöke Mulvi, a város kellő közepébe menekülvé, szintén nem akarta feladni magát. 19-én Outram egy roham-a, s 21-én egy szerencsés támadás, végre biztosi-tották az angoloknak a szjapo lázadás és félmes-fészkekének a birtokát.

Aprílban a lázadás utolsó szakába lépett. Erős hadcsapat küldött Rohilkandba, a hova a lázadók nagy számmal menekültek. Bareilly, e tartomány fővárosa, volt első kitűzött célja a királyi sereg támadásának. A kezdet nem volt szerencsés. Az angolok megverettek; Hope Ad-rian dandárnok elesett. De a hó vége felé meg-érkezett Campbell, elfoglalta, Shah-Desahan-pore-t, s május 5-én megrohanva Bareillit, a várost tübbe borította és bevette; de a lázadók menekülését nem akadályozhatta meg.

Ezalatt Közép-Indiában sir Hugh Rose is megnyitotta hadjáratát. E tábornok január ele-jén Sangor ellen ment, Bhopal tartományon át, melynek őrségét február 3-án mentette föl, tíz nappal utóbb bevette a gurakosai erősséget, át-ment a Betwa folyón, s Jansi élé ért, melyet ti-zenegyezer lázadó védett, a kegyetlen Ráni (ki-rályi) vezérlete alatt; azt március 22-kén, égető hősebben, megszállotta; ostromló seregéből kétezer embert kiküldött, hogy járják el az utat a Tántia-Topi által vezényelt gwalióri had-sereg huszezer embere elől; megtámadta s tönkre verte a fölkelő vezért; april 2-kán rohamot inté-zett a város ellen, megívta a falakat, elfoglalta a városot, melyből a Ráninak sikerült megszök-nie, s ostrom alá fogta a Calpi erődöt, melyet a Ráni és Tántia-Topi halálig védeni határozta magokat, s azt hősies ostrom után május 22-kén be is vette, tovább üldözve a menekülő Rántit és társát, a kik Gwaliorbá vetették magokat, mi-alatt ő június 16-kán két dandárt vont össze s Napier dandárnok in segítségére jöven, Morar-ban a fölkelőket szétfverte, 18-kán a várat be-vette s diadalmas hadjárata után Bombaybe tert vissza.

A Ráni maga, Gwalior előtt, egy előrsi csatában esett el. E félelmes királyi, a nábob föltellen híve s leghűbb fegyvertársa az egész fölkelésben, a sir Edward Munro kezétől esett el. Nána Sahib, Cawnpore-ban a lady Munro holtteste fölött, és Munro ezredes Gwaliorbán a Ráni holtteste fölött: im e két emberben lát-szék megszemélyesülni a fölkelés és a vissz-a-torlás, e két ellenségben, a kinek gyűlölsége a legborzasztóbb kitörésre vezetett, ha valaha szemtől szembe találkozának.

Most már a lázadást levertnek lehetett tekinteni, kivéve az ouden tartomány némely pontjain. Campbell azért november 2-kán meg egyszer megindul, elfoglalja a fölkelők utolsó állásait s megadára kényszeríti néhány tekintélyes főnököt. Közülök azonban egy, Beni Madho, nem fogadott el. Decemberben híre jött, hogy Nepól egy vizenyős vidékére menekült. Híre járt, hogy maga Nana Sahib, fivére Balao-Rao, s az ouden bégum is vele vannak. Később, az év végnapjaiban, híre terjed, hogy a nepoli és ouden tartományok határán levő Rapti erődbe menekültek. Campbell utánok siet; de sikerült átépíteni a határon. Csak 1859. februárja első napjaiban üldözhetette őket egy angol dandár, melynek egyik ezredét Munro ezredes vezette, a nepoli területen. Beni Madho megöletett; az ouden bégum és fia foglyul estek s a Nepól fővárosába belebeztek. De Nana Sahib és Bala-Rao — kiket soká halottnak vélték — megmenekültek.

Ezzel a rettenetes fölkelés meg volt semmisítve. Tanta-Topi, kit alvezére Man-Szing kiadott, halálra ítéltetett s april 15-kén Sipriben ki is végeztették. E lázadó, a hindu fölkelés egyik feltűnőbb alakja, ki ép oly merész mint számító ész jeleit adta, bátran halt meg a verpadon.

ÁGYU ELÉ VITT SZIPOJ LÁZADÓ.

négyszázezer négyszög mértföld terület őrzésével van megbízva.

„Az angolok, — mondja igen helyesen Grandidier — szerencsések voltak abban, hogy a nagy és felséges területen szelid, munkás és fékezhető népet találtak, mely századok óta meg volt szokva mindenféle járomhoz. De vigyázzanak, — a szelidségnek is határai vannak, s a járomnak nem szabad elviselhetetlenné válnia, különben az elnyomottak fölegyenesednek egyszer s szétörök azt!” (Folyt. követk.)

Egyveleg.

* **Kivándorlók sorsa.** Oroszországból nemrég mintegy 400 menonita vándorolt ki Brazíliába, de ott nem találván a remélt boldogságot, visszatérnek hazájukba. Az orosz kormány azonban a kivándorlókat hazátlanoknak tekinti s nem akarja visszafogadni. E hirre a hamburgi hatóság elhatározta, hogy a visszatérők partraszállását csak azon esetben engedje meg, ha az angolok kifizetik utiköltségeiket Oroszországra, különben Angliába küldi őket vissza.

* **Az új év Párisban** a rossz idő miatt nem okozott oly nagy forgalmat, mint rendszeren. A bol-

ELZÁRJÁK AZ UTAT A GAWLIORI HADSEREG ELŐL.

A GÖZHÁZ.

Azonban a szipoj lázadás e befejezése, mely oly könnyen az egész India birtokába kerülhetett volna az angoloknak, ha az egész félszigetre kiterjedt volna, s főleg ha nemzeti fölkeléssé vált volna, végre is a tiszteletré méltó Kelet-indiai Társaság bukását idézte elő. Az igazgató tanácsot Palmerston lord már 1857 végén lecsapással fenyegette. 1858 november 1-jén egy husz nyelven közzétett kiáltvány jelentette, hogy ő felsége Viktoria-Beatrix, Anglia királynéja, átvette India királyi palácját, — melynek, néhány évvel utóbb, császárnéjává volt magát koronáztatandó.

Ez a lord Stanley műve volt. A kormányzó helyébe lépett alkirály, egy államtitkár (miniszter) s tizenöt tanácsag alkotta a központi kormányt Indiában; a madraai és bombay-i kormányzókat, a királynő nevezte ki, az államtitkár által kinevezett főtisztek és hivatalnokok: im ezekből áll az új kormányrendszer.

A mi a haderőt illeti: a királyi hadsereg létszáma ma tizenkétezerrel magasabb, mint volt a szipoj-lázadás előtt. A bennszülött hadseregek százharmadát gyalogezredből és negyven lovasezredből állanak, de tüzéségők, csaknem kivétel nélkül, európai.

Ime a félsziget mai állapota, közigazgatási s katonai szempontból; ez az az erő, mely

tokban eszközölt vásárlásokat 240,000 forintra teszik 400 ezer helyett. Legtöbb kelete volt a virágoknak, egyetlen nagy virágáros karácsony és új évközt 52,000 forint áru bokrétát adott el. A kocsisoknak is nagy keresetök volt, a fő bérkocsi-társulatnak 4000 kocsija 32,000 forintot jövedelmezett.

* **A karácsonyi játékok** s bábuk Párisban óriási mennyiségben gyártatnak, évenként mintegy 15 milliót visznek el innen. A játékszerek gyártásával 7392 ember foglalkozik, köztök 2488 gyermek. Régebben e játékszereket csak az utcákon s kiskereskedésekben árulták, most már nagy üzletek vették kezökbe s igen sok szegény házalót megkárosítottak vele, de egyuttal a játékszerek egyöntetűek lettek.

* **A jégpalota,** melyet hajdan Szentpétervárt építettek s mely sok regényben és krónikában szerepel, az idei kemény télen pártját nyerte Moszkvában. A moszkvai állatkertben ugyanis egy valóságos, rendes arányú lakóház látható, két ajtóval, számos ablakkal, tágas szobákkal, s az egész épület szabályos jégkockákból van emelve. Két moszkvai építőmesternek tett kevére emulatságban s háromszáz munkás dolgozott több napon az eredeti épületen.

* **A hírlapok száma** az Egyesült-Államokban a múlt évben 7500 volt, körülbelül annyi, a mennyi

a művelt világ összes más államaiban kiadnak. Amerikában 1721-ben még csak két újság volt, 1770-ben kezdett e szám nagyobb mérvben emelkedni s 1825-ben már mintegy 6000 volt.

* **Az angol mágnesók száma** jelenleg 1442, ebből 577 peer s 865 baronet. A mágnesokról évenként több kézikönyv adatik ki, ezek közt legelőkelőbb Burke Bernard évkönyve, mely már 42-ik kiadásban jelenik meg. A fentebbi adat is e könyvből van véve.

* **A hallás a fogakon keresztül,** melyet Amerikában ujabban a siketnémáknál alkalmaznak, Coladon genfi tanár által is kísérlet tárgyává tétetett. Ő azonban a költséges gummi-készülék helyett egyszerű ruganyos darabot használt, s a siketnémák ennek segélyével is tisztán kiveheték az emberi hangot s a zongorazenet.

* **Kleopatra második tuját,** azon obeliszket, mely Alexandriában Augustus Caesar temploma előtt 22. K. e. állítottatott föl, tudvalevőleg az amerikaiak szerették meg. A múlt hóban már elmozdították helyéről s most a „Dessuk” gőzös fedélzetére vonszolják, mely Amerikába szállítja.

* **A biblia** legrégebbi kéziratai közül az alexandriai kódex s a Clemens levelek a british muzeum

A washingtoni csillagvizsgáló nagyító csöve.

Bizony ha azok a XVI-ik századbeli csillagász urak föltámadnának, nagyot kellene bámulniok. Hiszen ők azt hitték, hogy minél hosszabb a nagyító cső, annál nagyobb mutat, s ime most a világ legnagyobb ilyen eszköze alig 10 méter hosszú. A francia királyi udvarnál már nem találtak volt elég magas állványt, hogy ilyen csövet alkossanak, s végre is a hajók árbocainak legtetéjére tűzték a nagyító cső egyik üvegét, a másikat meg a hajó fenekére. Bréma városának tisztos polgármestere pedig egész tornyot építtetett, s annak a leghegye volt a nagyító csővének a legtetéje. S szörnyen csodálkozott rajta, hogy ezzel a csövel nem tudta meglátni mit csinálnak a holdban az emberek, s mivel foglalkozik egy-egy ottani szabad városnak a polgármestere.

De hát a világ halad, s ez az őseivel nem sokat tördös máj faj nem hogy hosszabbtaná a csöveket, de még rövidíti, és a nevezetes benne az, hogy többet lát velök, mint a régiek. Hanem az üvegeket azokat persze nagyobbakra csinálja, s finomabban is csinálja, mint azok a jó régiek. Ime p. o. a párisi csillagvizsgáló üvegtükrei oly finomul vannak köszörülve, a hogy csak egy ember tudott köszörülni, s mikor meghalt, nem volt a ki párjukat megcsinálta volna.

Hanem nagyszerűek a washingtoni nagyító cső üvegei is. A fő üveg 66 centiméter átmérővel bír, s a világon nem igen akad párja. Csinálnak ugyan jelenleg Bécs számára egyet, melynek üvege 74 cm. lesz, de ez még nincsen készen, s a számára való helyiség is csak most készül.

Énnek a washingtoni nagyító csővének megvan a maga története is, mert nemcsak több bolygót fedeztek már föl rajta, hanem ezen fedezte fel Asaph Hall 1877-ben, hogy a Marsnak két holdja is van, melyekről eddig nem tudtak semmit.

Bűn és erény.

— Farsangi kép. —

Elég rá tekintenünk arra a képre, hogy azonnal egész regény vonuljon el szemünk előtt, abból a fajtából való, melylyel oly nagy számban szolgáltat példányokat a legmerészebb és legtermékenyebb költő: az élet.

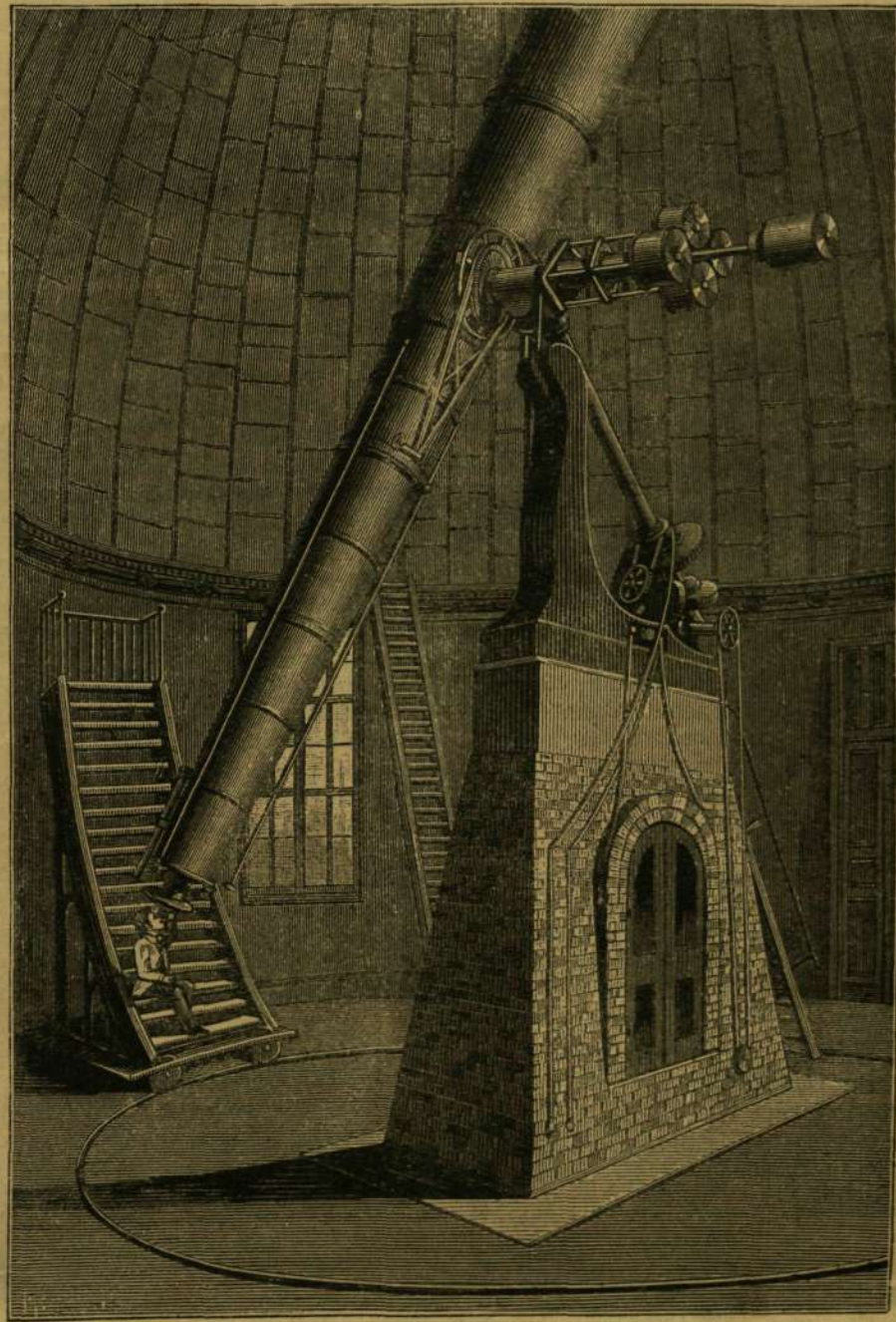
Farsang-idő van, vigadozások, mlatozás ideje. Már annak, a kinek. Nincs még itt a hajnal, de már nem lehet messze, mert hiszen ime megnyílnak a mulató palota kapui, s vonul ki belőle a fényes uri nép, mely egész éjjel ott fenn a fényesen kivilágított teremben mulatott, zene, tánc és pezsgő harmas izalmában. Fölhevülve jönnek ki a kacagó hölgyek, beleragaszkodva gavaljerok karjába két felől, — a kábult mámor ott látszik lángoló arcaikon, megérzik kelők lázas lihegésén, forró lehelletükben. Jel-szavuk: egyszer el az ember, eljen ugy, hogy az élethalál meggyéjén majdan visszatekintve, elmondhassa: „evolt miert”. Minden órának leszakasztották virágát, s nem törődtek vele, mi keserűség marad a fenéken. Az élvezni vágyó fiatalág typusai ők, s irigykedés nélkül osztónak közös imádójuk szívén, s a mit a fölött visel, erszényén.

De ez éjre elég volt, álljon elő a kocsi, kezdődik az éjszaka. Mögöttük egy másik pár halad. Néleg felöltöbe burkolt ur karján a — könnyű nő. De im egyszerre elhal ajkain a kacaj, megdöbben egész valója s szomorúra félelemmel tekint a lépéső mellett álló csoportra, annak a csoportnak egy pár alakjára. Egyszerre vége lesz minden

jókedvények, s mintha tört nyomott volna szívébe a lelkiismereti furdalás, összerendez. Nem adná sokért, ha nem lenne itten, ha elsüllyedhetne a föld alá fényes ruhájával, szegényével.

Szegény emberek csoportja az ott alant. Hogy itt vannak, az is mutatja, hogy már nem lehet messze a hajnal. A mulatóknak most kezdődik az éjszaka, mikor ezeknek már új nap-pala virrad. Amazok most nyugalomra térnek, ezek most indulnak új munkába, új fáradalomba. Hej mert dolgozni kell keményen a szegény embernek, hogy megélhesen.

A csoportban ott áll, öreg atyja karján, egy szép szegény leány. Ő is megállt egy pillanatra itt, hogy a kicsődülő fényes népet megnézhesse. Ah mily boldogok ezek, kik ily fényes ruhában, hintóban járnak, teleakgatva drága ékszerekkel! Mily vigak, mily kedvesek! Mily vidám életet élnek ezek, pompában kényelemben! Ő neki munka durvitja kezét, görnyeszti terme-

A WASHINGTONI CSILLAGVIZSGÁLÓ NAGYÍTÓ CSÖVE.

tét, teszi vörössé szeméit. Ha a munkából hazatér, kis mécsvilágnál kell foltoztatnia rongyait, hogy le ne szakadjanak testéről. Kis keresetét kupogatnia kell, öreg beteg anyjának tán orvosságra lesz szüksége, s az sokba kerül. Ah ezeknek egy úszálya árából ők boldogul élhetnek hosszú ideig. Mily igazságtalan a sors.

Azonban egyszerre megdöbben. Álom-e vagy való: egyszerre egy jólismert arc bontakozik elő a tömegből. Egy előkelő ur karján megjelen egy fényes uri dáma. Épen az ajtóban állanak. Valami titkos delejéről fogva szemük találkoznak, fölismerek egymást.

Nem a szegény leány az, ki lekappa szemét a másiktól. Oh nem! Az irigység árnyalata, mely előbb kissé meglátszott szeméi sóvár kifejezésében, egyszerre eltűnik arcáról s mely szomoróságnak, szánakozásnak ad helyet, s bánatos eső szemmel tekint a fényes uri hölgyre, ki kiserője mögé igyekszik rejtteni

magát az öt kereső szem elől. Abban a tekintetben, melyet a szegény leány az uri hölgyre vet, a gondolatok és érzelmek egész világa van kifejezve. Megvan abban: hiszen nem vagy te kénytelen rongyokban járó, hajnal előtt indulni kéréses munkába, nyomorogni s orvosságra tenni el fáradsággal beszerezett néhány filleret, — föléserélheted a szegénységedet te is hasonló fényes élettel, módokban áll, szép vagy, váltsd föl gyémántra, bársonyra, fényes lakásra a te kincsedet, melyet csak egyszer lehet elkölteni. Lásd, ez uri hölgy így cselekedett. Szegény volt, nyomorgott, mint te; de bele unt, s most irigység tárgya talán. — Oh nem! Szánakozásod. Te rongyaidban is gazdagabb vagy annál, s a nagy különbség köztetek, hogy te akármikor lehetsz az, a mi ő most, — de ő nem lehet többé az, a mi te vagy. Szánandó teremés az, s örömet cserélne veled, ha tehetné. Te bánatosnak, kérve tekintesz rára, s ő kiolvassa szemedből a néma esdeklést: „vesd le fényes öltözeted, öltsd föl rongyaidat, jőjj haza, szegény édes anyákn olyan beteg!”

A festő megragadó módon tudta kifejezni képen az emberi élet e két ellentétét. A szegény leány és az ajtóban álló fényes hölgy arcvonásából lehetetlen föl nem ismerni, hogy nővérek, kik most itt a bálterem lépcsőalján találkoznak egymással. Megragadó drámai momentum ez, melynek a művész „Vicio e Virtute” című e képében oly élénken beszélő kifejezést adott.

A Magyar Hirmondó.

(1780—1788.)

Rát Mátyás 1749. apr. 13-án Győrött született polgári szülőktől; iskoláit szülővárosában, azután Modorban, Pozsonyban és Sopronban végezvén, bentazta Magyarországot és Erdélyt, így megismerkedett hazája akkori viszonyaival, s tüzetesen tanulmányozta a nép nyelvét. Ezután tanulmányainak kiegészítése végett külföldre utazott. Göttingában közel öt évet eltöltvén, a theologiai tudományok mellett, különösen a régi klasszikai literatúrát és mathézist szerette meg. Alapos ismeretekkel gazdagon tért vissza hazájába és Pozsonyban telepedett le. Megismerkedett itten, sőt szoros barátságba lépett Windisch Károlylyal a híres történetbuvárral és szerkesztővel, ki bár idegen nyelven irt, de előszeretettel foglalkozott hazánk történetével és helyrajzával, miként ezt megjelent munkái tanúsítják.

Rát Mátyás-ra, a lelkes hazafi és nagy tudományu férfit, leverőleg hathatott a közvetlen szemléletből merített tapasztalat, hogy nyelvünk, irodalmunk, a külföldéhez mérten, mennyire elhagyottan, parlagon hever; a hírlapokat közel száz éve idegen nyelven írják és terjesztik Magyarországon; Pozsonyban, ezen koronázó fővárosban és politikai központban, főuraink Versaillesben, mert székhelyük még akkor is nagyrészt Bécs volt, a német hírlap 16 éve nem csak virágzik, de ugy bel- mint külföldön nagy elterjedésnek örvend. Ekkor támadhatott az a gondolata, hogy nemzeti nyelvünkön, bármily szerényen kezdve, alapítsa meg az akkor már ebröd politikai szellem tolmácsát és nemzeti nyelvünk művelőjét, a közvélemény ezen hatalmas tényezőjét, az első politikai hírlapot. — Bányóczy azon állítását, hogy: „A világi Besenyei érzi legelőször a hírlap nemzeti fontosságát, s veszi reá Rát Mátyást az alapításra” (Révai Miklós élete és munkái. Bp. 1879. 96. l.), sehol sem találunk igazolva.

Rát Mátyás közölt tervét Paczkó Ferencz Ágoston pozsonyi polgár és könyvnyomtatóval, ki olmuői születésű volt ugyan, de már Pozsonyban 1770 óta nyomdával bírt, és így jól ismerte a népet és hangulatát. Rátnak pozsonyi

